

KLASSEKAMPEN

Ansvarlig redaktør: Bjørgulv Braanen
Daglig leder: Marga van der Wal
Nyhetsjef: Kjell-Erik N. Kallset og
Katrine Ree Holmøy (fung.) Mari Skurdal (perm.)
Kulturredaktør: Marte Stubberød Eielson
Utenriksredaktør: Yohan Shanmugaratnam

Utgitt av © Klassekampen AS.
Ettertrykk og elektronisk viderefordeling er tillatt uten etterskilt avtale.

Budsjettunion

■ Krisa i eurosone fortsetter med uforminset styrke. Mange aktører og observatører ser derfor mot fredagens EU-toppmøte i Brussel etter redning. Som ved de fleste av EUs tidligere kriser, ser svaret også denne gangen ut til å være å styrke unionsfullmaktene, selv om mange vil hevde at det nettopp er den overnasjonale euroen som er en av kildene til dagens problemer. Den tyske forbundskansler Angela Merkel talte til Forbundsdagen fredag der hun la fram sine planer om budsjettunion. «Alle som for noen få måneder siden hadde sagt at vi mot slutten av 2011 kom til å ta svært seriøse og konkrete skritt mot en europeisk stabilitetsunion, en europeisk budsjettunion, ville blitt ansett som gale», sa Merkel.

■ Den tyske planen for en økonomisk union handler delvis om nøyere overvåking av at hvert enkelt land følger de økonomiske anvisningene, men også at budsjett disiplin skal være juridisk bindende. Ved brudd på budsjettreglene skal saken opp i EU-domstolen. Frankrikes president Nicolas Sarkozy slutter seg også til planene, selv om han er skeptisk til å gi EU-kommisjonen mer makt. Polen, som står utenfor eurosone, vil også styrke budsjett disiplinen. «Vi støtter en rask endring av avtalen som må styrke den økonomiske disiplinen i eurosone. Endringer i traktaten kan også inkludere en viktigere rolle for EU-kommisjonen i saker som gjelder økonomisk styring», sa statsminister Donald Tusk i forrige uke. Men fra andre EU-land, som Nederland, Irland og Storbritannia, er skepsisen større.

■ En ytterligere styrking av EUs beslutningsmyndighet vil være en logisk konsekvens av unionens utvikling de siste tiårene. Som Jostein Moen skriver i siste nummer av Nei til EUs avis, Standpunkt, er det et entydig mønster i EU at makt og beslutningsmyndighet flyttes ut av nasjonalstatene og over til EU-nivå etter hvert som den ene traktaten erstatter den andre. Folkevalgte nasjonale parlamenter tømmes for makt og innflytelse på bekostning av ikke-folkevalgte organer. Eurosone er nå i dyp krise og EU-politikerne og byråkratenes svar følger den velkjente logikken: 'When in trouble, double'.

BJØRGULV BRAANEN

Julenissen dør

Kalenderen

6. DESEMBER

Hva som er kristent og hva som er hedensk med julenissen, den gamle mannen med hvitt skjegg som sniker seg inn i huset ditt og legger gaver i strømp, sko eller under trær, er ikke så godt å si. Men den 6. desember er i alle fall festdagen til den kristne delen av denne figuren. Sankt Nikolaus (som ble til Sinterklaas på nederlandsk, og videre

Santa Claus på engelsk) var en gresk helgen og biskop fra Myra i det som i dag er Tyrkia. Nikolaus ble kjent i sin egen tid som en mann med den hyggelige hobbyen å gi bort gaver til de trengende. Det er også gavegivingen han huskes for i dag, men før Sant Nikolaus ble til julenissen, ble han også dyrket som helgenen for sjøfart, skip og sjømenn i mange søreuropeiske land. Enkelte mener at Nikolaus ble en slags kristen versjon av den greske havguden

Sankt Nikolaus

Poseidon, lenge før han inntok sin nåværende rødkledde, pipeklatrende form. I motsetning til mange andre helgener er det ingen grim historie knyttet til Sankt Nikolaus' død. På tross av at han på et tidspunkt skal ha blitt torturert av keiser Galerius Valerius Maximinus for sin tro, døde han av alderdom den 6. desember 343. Hans jordiske levninger ble flyttet fra Konstantinopel til Bari, men den mytiske Nikolaus lever fortsatt i beste velgående. **IKG**

Psykiaterrapporten om Breiviks sinnstilstand møter økende skepsis.

Nagende tvil

Bjørgulv Braanen
FOKUS

De psykiatriske sakkyndiges rapport om Anders Behring Breiviks sinnstilstand slår som kjent fast at han er psykotisk (eller sinnssyk, som det het før), og derfor må anses som skyldfri. Det er en konklusjon som har vakt oppsikt, ikke bare i allmennheten, men også blant psykiatere og jurister. Det råder rett og slett en utbredt usikkerhet om rapportens sentrale vurderinger er riktige. Spørsmålet om hvem som kan straffes, og under hvilke betingelser mennesker kan anses som utilregnelige og uten skyld, har vært omstridt i hvert fall siden Magnus Lagabøtes tid. Spørsmål om ansvar, valg, fri vilje og straff har opptatt menneskene til alle tider. Det vanlige har vært – i tråd med «The M'Naghten rules» fra 1843 – at utilregnelighet var avhengig av at man led av en sinnslidelse som gjorde en ute av stand til å forstå naturen av den gjerningen man hadde utført. Hvis man ikke kunne forstå det, kom et nytt punkt til, at man heller ikke visste at handlingen var gal. Hvis disse forutsetningene var oppfylt, kunne man ikke holdes ansvarlig. Man har ikke skyld og kan heller ikke straffes. I Norge, som et av svært få land i verden, baserer

utilregnelighetsvurderingen seg på et rent medisinsk prinsipp. Det kan være gode argumenter for å se på dette på nytt, men så lenge dagens system er som det er, legger det et stort ansvar på de rettsoppnevnte psykiaterne, fordi deres vurderinger får direkte straffrettslige konsekvenser (selv om utilregnelighetsvurderingen hører til skyldspørsmålet, og avgjørelsen derfor ligger til retten). Psykiaternes konklusjoner blir i norsk rettspraksis mer avgjørende enn i mange andre land. Og det kan være snakk om hårfine forskjeller. Mens for eksempel psykose fører til straffefrihet, vil en diagnose som sier at lovbrøteren har en

«Retten må sikre seg et breiere og sikrere beslutningsgrunnlag»

alvorlig psykisk lidelse med en betydelig svekket evne til realistisk vurdering av omverdenen, bety at han kan få fengselsstraff.

Fleire psykiatere har allerede reist viktige innvendinger mot rapporten til rettspsykiaterne Torgeir Husby og Synne Sørheim. Et problem er selve utnevnelsen av de to, ettersom de i mange år har jobbet tett sammen, den ene, Torgeir Husby, som overordnet den andre, Synne Sørheim. Dette gjør at muligheten for ulike ståsteder og vurderinger reduseres betydelig. Dette forsterkes ytterligere av at de to ikke har møtt Breivik uavhengig av hverandre. Den sikkerhetsventilen som ligger i at

det er to sakkyndige, er i praksis eliminert. Det er også reist avgjørende innvendinger mot at psykiaterne i liten grad har vurdert de kulturelle og politiske omgivelsene Breivik opererte innenfor. Det gjør at forestillinger som er utbredt i disse miljøene ensidig blir tolket som personlighetsforstyrrelser.

«Alternative forståelsesformer av gjerningsmannen og handlingen er knapt drøftet», sier psykiater Arne Thorvik til Aftenposten. Det gjelder hans bruk av begreper som er kjent i det «anti-jihadistiske» miljøet, men også påvisningen av «bizarre vrangforestillinger».

Psykologiprofessor Svann Torgersen sier til Aftenposten at hvis det skal foreligge en psykotisk, paranoid vrangforestilling, må tanken ikke være en rimelig antakelse, og ikke i

tråd med tanker som gjør seg gjeldende i de grupper man er del av eller identifiserer seg med, noe som åpenbart var tilfellet for Breivik. Det samme skjer når hans – rimelige og høyst rasjonelle – frykt for å være overvåket under forberedelsene til terrorhandlingen, blir utlagt som psykotisk.

Den utbredte tvilen rundt de sakkyndiges rapport tilsier at retten må sikre seg et breiere og sikrere beslutningsgrunnlag. Den rettsmedisinske kommisjon kan i avgjørende grad bidra til det. Det mest naturlige er likevel at retten, for å feie all usikkerhet av banen, ber om en «second opinion».

Bjørgulv Braanen

bjoergulv.braanen@klassekampen.no

Doonesbury

av G.B. Trudeau

